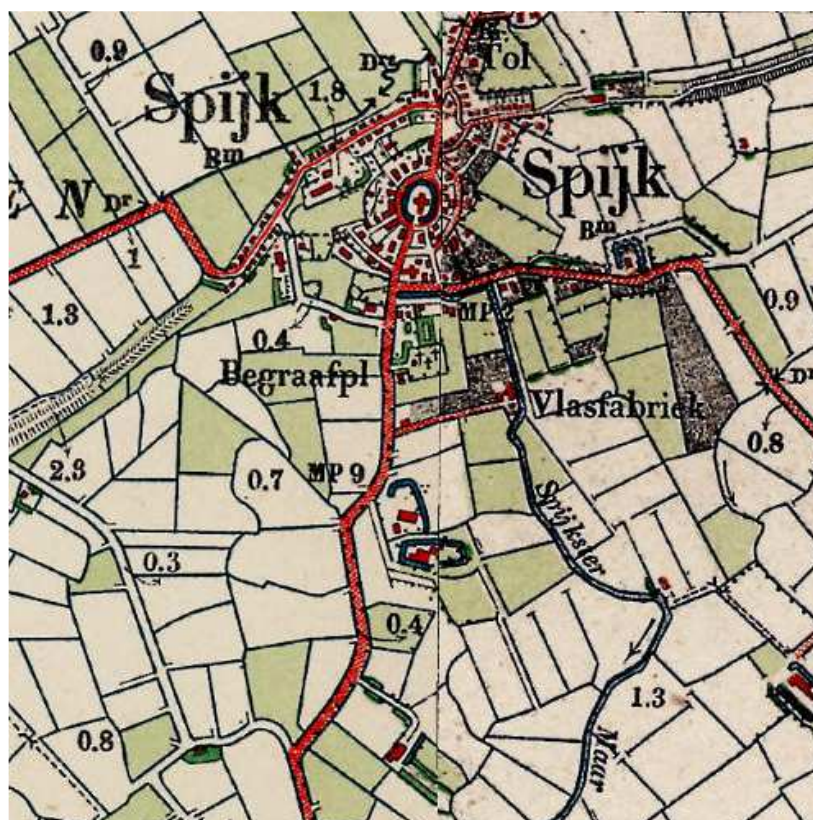

Sportcomplex Willem de Merodelaan te Spijk (gemeente Delfzijl)

Een archeologisch bureauonderzoek

Libau

Hoge der A 5

9712 AC Groningen

Opdrachtgever: gemeente Delfzijl

Libau-rapport: 18.81055

Datum: 13 april 2018

Administratieve gegevens

provincie:	Groningen
gemeente:	Delfzijl
plaats:	Spijk
toponiem:	Sportcomplex Willem de Merodelaan
centrumcoördinaten (RD):	251.770 / 600.965
opdrachtgever:	gemeente Delfzijl
bevoegde overheid:	gemeente Delfzijl
uitvoerder:	Libau Hoge der A 5 9712 AC Groningen (050) 312 65 45 archeologie@libau.nl
auteur:	S. Verhagen MA
kwaliteitscontrole:	N. van der Mei
landelijk registratienummer:	4599987100
Libau-rapport:	18.81055
beheer en plaats documentatie:	Libau (Groningen), Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (Amersfoort) en DANS
afbeelding voorblad:	Spijk en omgeving op de topografische kaart van 1908/1909 (topotijdreis.nl)

Aanleiding

In opdracht van de gemeente Delfzijl, vertegenwoordigd door dhr. F. Verhoeven, is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een locatie aan de Willem de Merodelaan in Spijk (zie figuur 1). Aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om de huidige sportzaal en de accommodatie van Voetbalvereniging Poolster te vervangen. De precieze omvang en funderingswijze van deze vernieuwingen is nog niet bekend. Het gebied waar de ingrepen gepland staan, wordt hieronder verder aangeduid als plangebied.

Op de archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart van de gemeente Delfzijl heeft het plangebied de aanduiding hoge verwachting. In het bestemmingsplan van Spijk is dit vertaald in een dubbelbestemming Waarde - Archeologie 4. Dit betekent dat de gronden, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd zijn voor het behoud van archeologische waarden. Hierbij geldt een onderzoeksverplichting naar de archeologische waarden bij ingrepen groter dan 200 m².

Figuur 1: Topografische kaart van Spijk en omgeving. In de inzet is een recente luchtfoto van het plangebied opgenomen (PDOK). Op beide kaarten is de ligging van het plangebied aangegeven met een rood kader.

Landschappelijke en aardkundige informatie

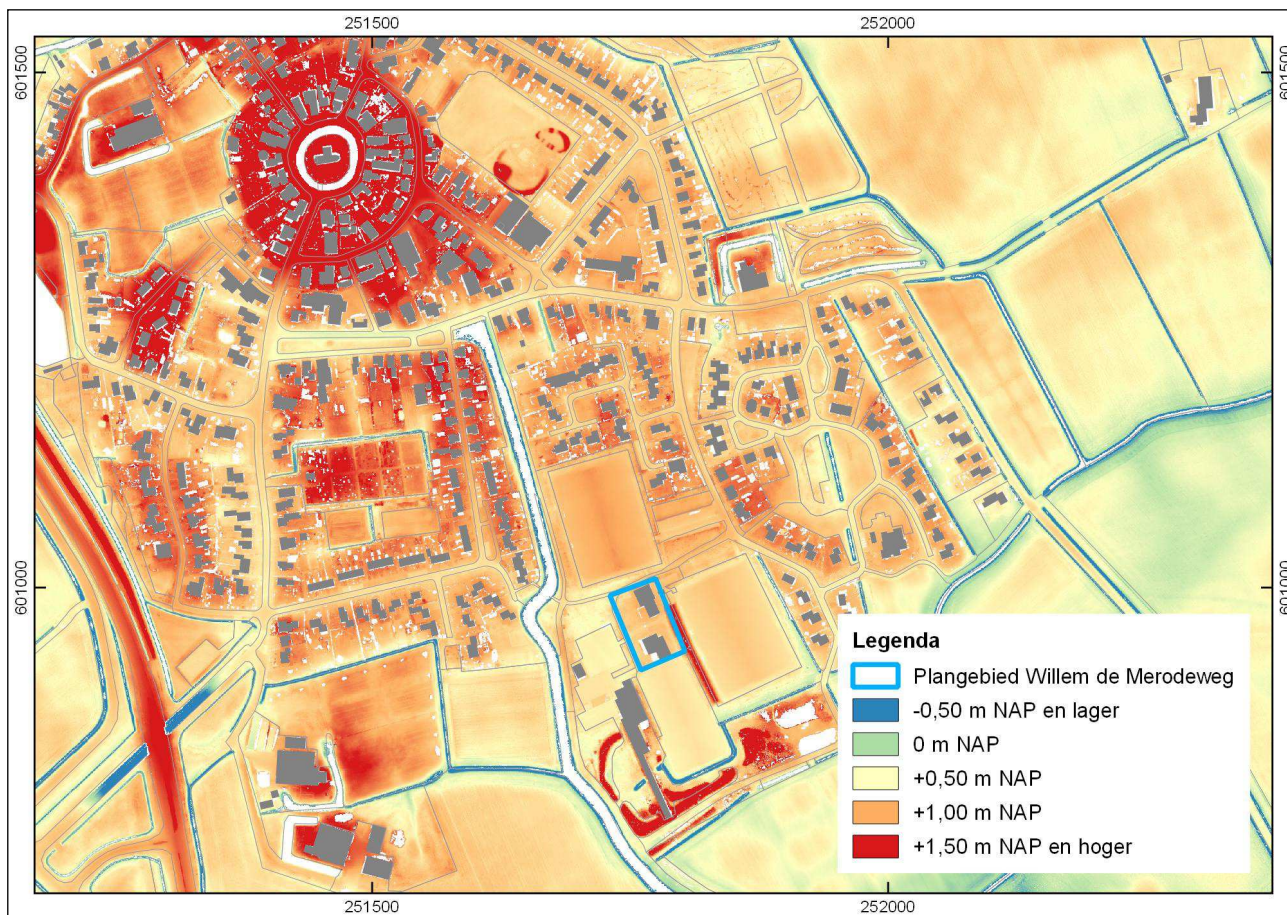
Het plangebied ligt direct ten zuiden van het wierdendorp Spijk. Het dorp Spijk wordt voor het eerst in geschriften genoemd in 1246 als 'Spik'. De wierde Spijk ligt in het noordoosten van de streek Fivelingo. In dit oude kwelderlandschap vond reeds vanaf de ijzertijd¹ bewoning plaats. De bewoning bevond zich voornamelijk op de hogere delen in het landschap zoals kwelderwallen. Door het stijgen van de zeespiegel werd het echter noodzakelijk om woonplaatsen op te hogen waardoor wierden ontstonden. De oudste wierden in deze omgeving dateren dan ook uit de ijzertijd.

Het plangebied is niet gekarteerd op de fysisch geografische kaart (zie bijlage 2 *Fysisch geografische kaart*), omdat het gebied binnen de bebouwde kom van Spijk ligt. In de omgeving van Spijk is een vlakke getij-afzettingsvlakte (code Mv2) is gelegen. Ten oosten en westen van Spijk is een kwelderwal weergegeven (code Mw1) waardoor geconstateerd kan worden dat de wierde van Spijk op een kwelderwal is aangelegd. De kwelderwal strekt zich in zuidelijke richting uit tot aan de westzijde van het Spijkstermaar. Ten noorden van de kwelderwal en het dorp Spijk loopt een dijk. Ten noorden van deze dijk ligt de oude zeeboezemvlakte (code Mv4) van de Fivel.

¹ Voor de dateringen van archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 1

Op de bodemkaart is te zien dat het plangebied gelegen is op knippige poldervaaggronden met zware zavel (code gMn15C; zie bijlage 3 *Bodemkaart*). Deze gronden wijzen op kwelderwal-achtige afzettingen wat goed ontwaterde gronden betreft die geschikt waren voor bewoning.

Op de kaart van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2; zie figuur 2 en bijlage 4 *Hoogtekaart*) is de kwelderwal waarop Spijk is gelegen goed herkenbaar. Ook de dorpswierde Spijk is duidelijk zichtbaar als hoger gelegen gedeelte in het landschap. Op het AHN is te zien dat het plangebied iets hoger ligt dan zijn omgeving. Dit onnatuurlijke reliëf duidt op ophoging ter plaatse. Daarnaast is er direct ten oosten van het plangebied een onnatuurlijk verhoogde strook zichtbaar.

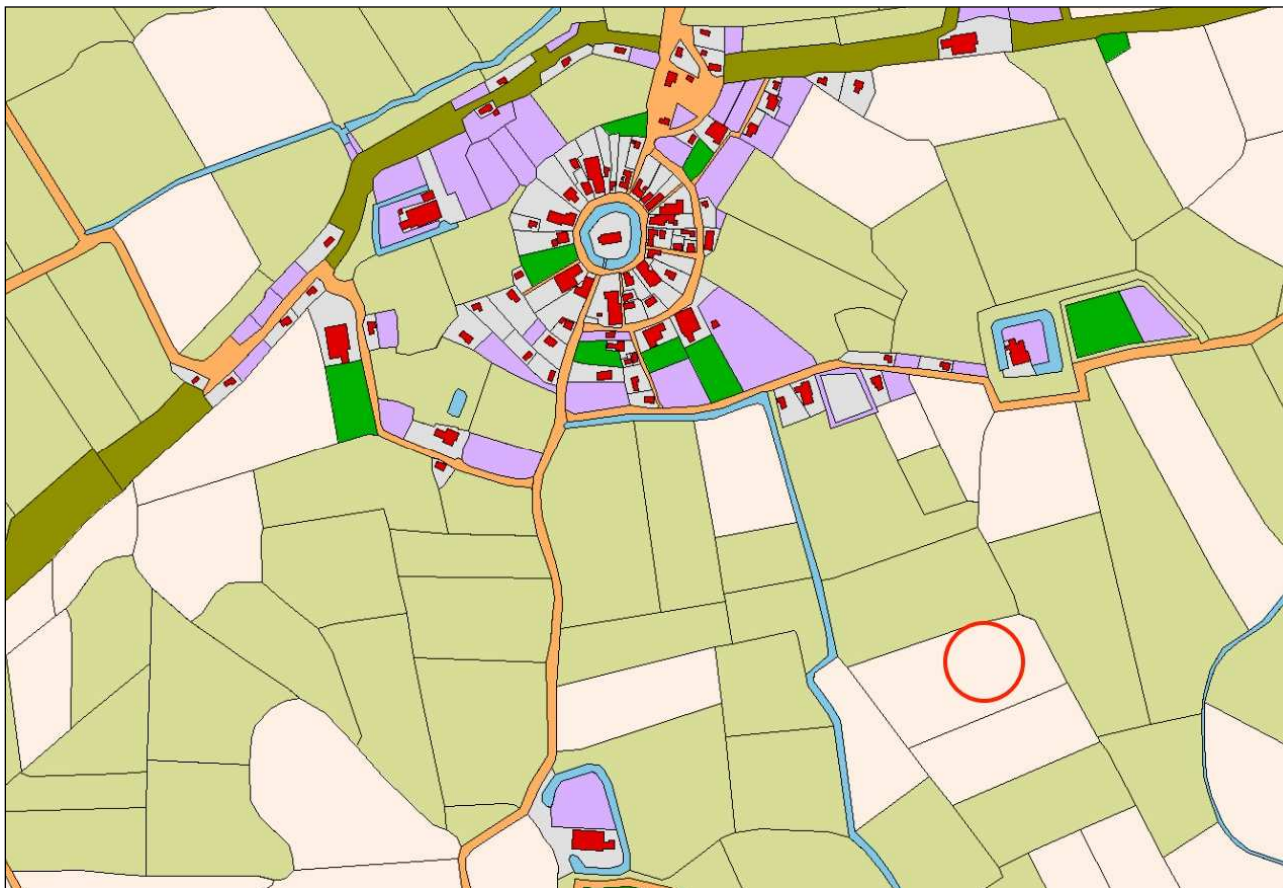

Figuur 2: Detailopname van de hoogtekaart (AHN2). De ligging van het plangebied is aangegeven met een blauw kader.

Archeologie en historische geografie

Het plangebied is niet geregistreerd op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK). Ook zijn geen archeologische vondsten geregistreerd in Archis. Binnen een straal van 500 meter bevinden zich verschillende AMK terreinen, zoals een laatmiddeleeuwse huiswierde (monumentnummer 7467; zie bijlage 5 *Kaart archeologie*), een huiswierde en een borgterrein uit de nieuwe tijd (nummer 6607), de dorpswierden Spijk (nummer 368,11615 t/m 11621), en een laatmiddeleeuwse vindplaats (5761). In de omgeving van het plangebied zijn er meerdere vondstlocaties bekend. Deze hangen samen met de wierde Spijk, deze vondsten dateren van de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd (vondstlocaties 6160998, 6158820 en 6094905)

Op de kadastrale minuut uit 1826 (gemeente Bierum, blad H1; zie figuur 3) is te zien dat het plangebied destijds in gebruik was als bouwland (geel) en in het bezit was van de pastorie van Spijk. Op kaarten van 1826 tot en met 1972 is het plangebied als weiland aangegeven zonder bebouwing, waarbij de verkaveling ongeveer gelijk is gebleven (topotijdreis.nl). In de jaren '70 hebben er een grote verandering binnen het plangebied plaatsgevonden tijdens de aanleg van het sportpark Oldencate. Tijdens de aanleg van dit sportpark is de verkaveling drastisch aangepast en heeft er vermoedelijk enige ophoging van het plangebied plaatsgevonden. De huidige bebouwing is in gebruik vanaf 1972 (bagviewer.kadaster.nl).

Figuur 3: Digitale weergave van de kadastrale minuut (via HisGIS.nl). De ligging van het plangebied is aangegeven met een rode cirkel.

Overweging en advies

Het plangebied ligt ten zuiden van de ijzertijd wierde Spijk. Binnen het plangebied is geen historische bebouwing bekend. Het plangebied ligt binnen een gebied waarvoor een hoge archeologische verwachting geldt op de beleidsadvieskaart van de gemeente Delfzijl. Het plangebied staat niet op de archeologische monumentenkaart. Tevens zijn geen archeologische vondsten bekend uit het plangebied.

De precieze omvang en funderingswijze van het nieuw te bouwen sportcomplex is nog niet bekend. Vanwege de ligging van het plangebied op redelijke afstand van de wierde van Spijk en het ontbreken van archeologische vondsten en indicatoren worden geen archeologische waarden verwacht binnen het plangebied. Vanwege het gebruik als sportcomplex hebben er daarnaast in de jaren '70 van de vorige eeuw verschillende bodemverstoringen plaatsgevonden. De kans dat er zich binnen het plangebied nog intacte archeologische resten bevinden, wordt daarom klein geacht. Om deze reden wordt archeologisch vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht. Mochten tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen dan geldt krachtens de Erfgoedwet, conform artikel 5.10, een meldingsplicht. Vondsten dienen zo spoedig mogelijk te worden gemeld bij de gemeente Delfzijl en bij Libau. Libau kan desgewenst zorg dragen voor de bij het Rijk verplichte melding.

Bijlagen

1. Archeologische perioden
2. Fysisch geografische kaart
3. Bodemkaart
4. Hoogtekaart
5. Kaart archeologie

Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten

AHN, Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl; nationaalgeoregister.nl).

ARCHIS 3, Archeologisch Informatie Systeem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (www.archis.cultureelerfgoed.nl).

Archeologische Monumentenkaart (AMK) provincie Groningen.

BAG, Basisregistraties Adressen en Gebouwen (www.bagviewer.kadaster.nl).

Beeldbank van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>).

HisGIS, Historisch Geografisch Informatiesysteem (www.hisgis.nl).

Miedema, M., 1990. Oost-Fivelingo 250 v.C.-1850 n.C. Archeologische kartering en beschrijving van 2100 jaar bewoning in Noordoost-Groningen. *Palaeohistoria* 32, pp. 111-245.

Molema, J., A. Mennens-Van Zeist & M. de Jong, 2013. *Herziening archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart gemeente Delfzijl*. Libau, Groningen.

Opentopo, recente topografische kaarten van Nederland. Bron: J.W. van Aalst (www.opentopo.nl).

PDOK, Publieke Dienstverlening Op de Kaart (www.pdok.nl).

Ruimtelijkeplannen.nl, diverse ruimtelijke plannen van overheden in Nederland (www.ruimtelijkeplannen.nl).

Stiboka, 1985. Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Stiboka, Wageningen.

Topotijdreis. Tijdreis over 200 jaar topografie. Kadaster (www.topotijdreis.nl).

Bijlage 1 - Archeologische perioden

Sportcomplex Willem de Merodelaan te Spijk

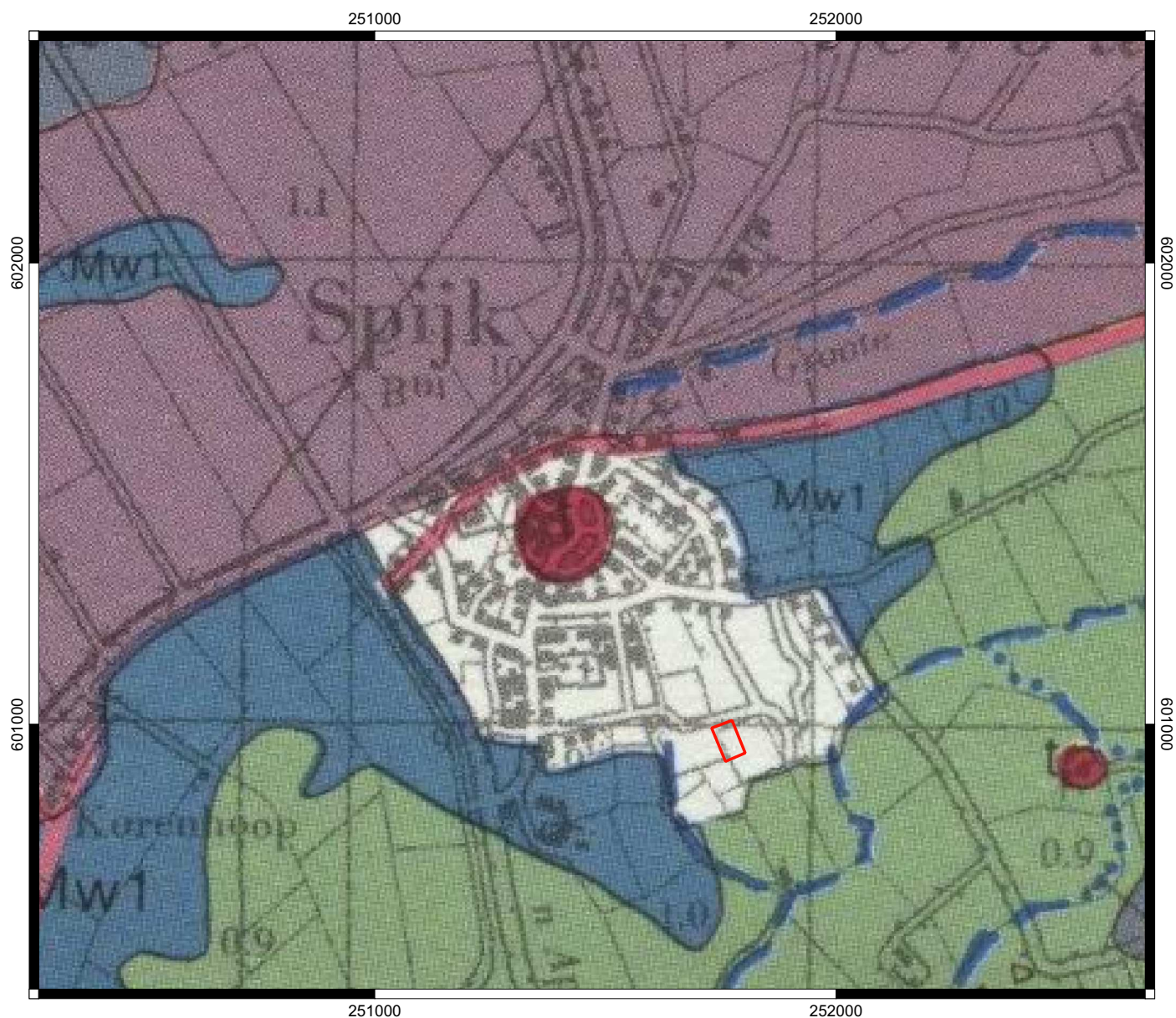
Vereenvoudigd overzicht voor Noord-Nederland

paleolithicum	tot 8800 v.Chr.
paleolithicum vroeg	tot 300.000 BP
paleolithicum midden	300.000 - 35.000 BP
paleolithicum laat	35.000 BP - 8800 v.Chr.
mesolithicum	8800 - 4900 v.Chr.
mesolithicum vroeg	8800 - 7100 v.Chr.
mesolithicum midden	7100 - 6450 v.Chr.
mesolithicum laat	6450 - 4900 v.Chr.
neolithicum	4900 - 2000 v.Chr.
neolithicum vroeg	4900 - 4200 v.Chr.
neolithicum midden	4200 - 2850 v.Chr.
neolithicum laat	2850 - 2000 v.Chr.
bronstijd	2000 - 800 v.Chr.
bronstijd vroeg	2000 - 1800 v.Chr.
bronstijd midden	1800 - 1100 v.Chr.
bronstijd laat	1100 - 800 v.Chr.
ijzertijd	800 - 12 v.Chr.
ijzertijd vroeg	800 - 500 v.Chr.
ijzertijd midden	500 - 250 v.Chr.
ijzertijd laat	250 - 12 v.Chr.
Romeinse tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg	12 v.Chr. - 70 n.Chr.
Romeinse tijd midden	70 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd laat	270 - 450 n.Chr.
middeleeuwen	450 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen vroeg	450 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen laat	1050 - 1500 n.Chr.
nieuwe tijd	1500 - heden

Bijlage 2 - Fysisch geografische kaart

Sportcomplex Willem de Merodelaan te Spijk

Legenda

 Plangebied Willem de Merodelaan

Fysische geografie

 Bebouwde kom

 Mw2 - Vlakke getij-afzettingsvlakte

 Mw4 - Zeeboezemvlakte

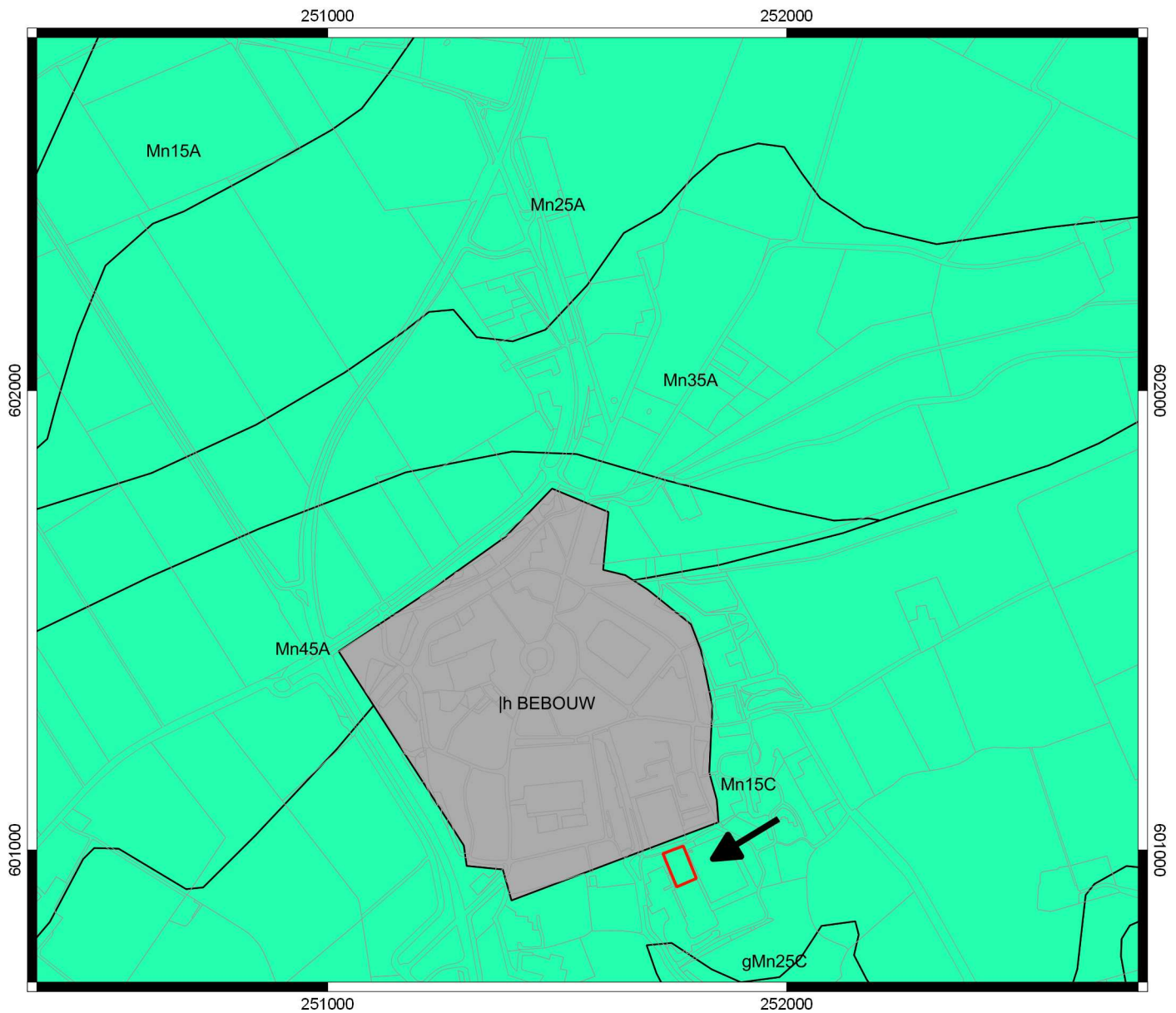
 Mw1 - Kwelderwal

 t - Wierde

Bijlage 3 - Bodemkaart

Sportcomplex Willem de Merodelaan te Spijk

Legenda

 Plangebied Willem de Merodeweg

Bodemkaart 1 : 50 000

 Ih BEBOUW: bebouwde kom

 gMn25C: Knippige poldervaaggronden; zware zavel profielverloop 5

 Mn15A: Kalkrijke poldervaaggronden; lichte zavel, profielverloop 5

 Mn15C: Kalkarme poldervaaggronden; lichte zavel, profielverloop 5

 Mn25A: Kalkrijke poldervaaggronden; zware zavel, profielverloop 5

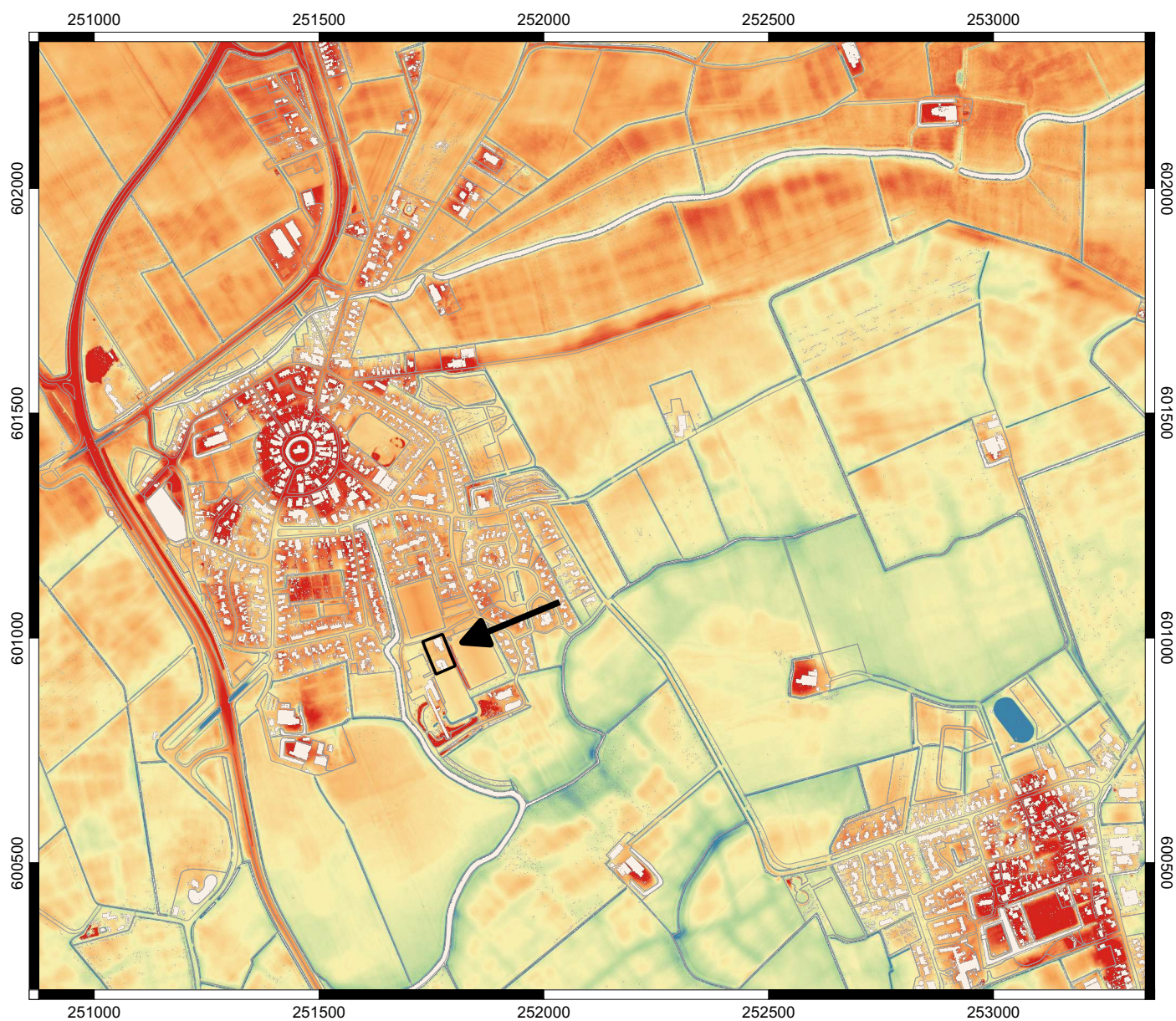
 Mn35A: Kalkrijke poldervaaggronden; lichte klei, profielverloop 5

 Mn45A: Kalkrijke poldervaaggronden; zware klei, profielverloop 5

Bijlage 4 - Hoogtekaart (AHN2)

Sportcomplex Willem de Merodelaan te Spijk

Legenda

 Plangebied Willem de Merodelaan

Hoogtekaart AHN 2

 -0,50 m NAP en lager

 0 m NAP

 +0,50 m NAP

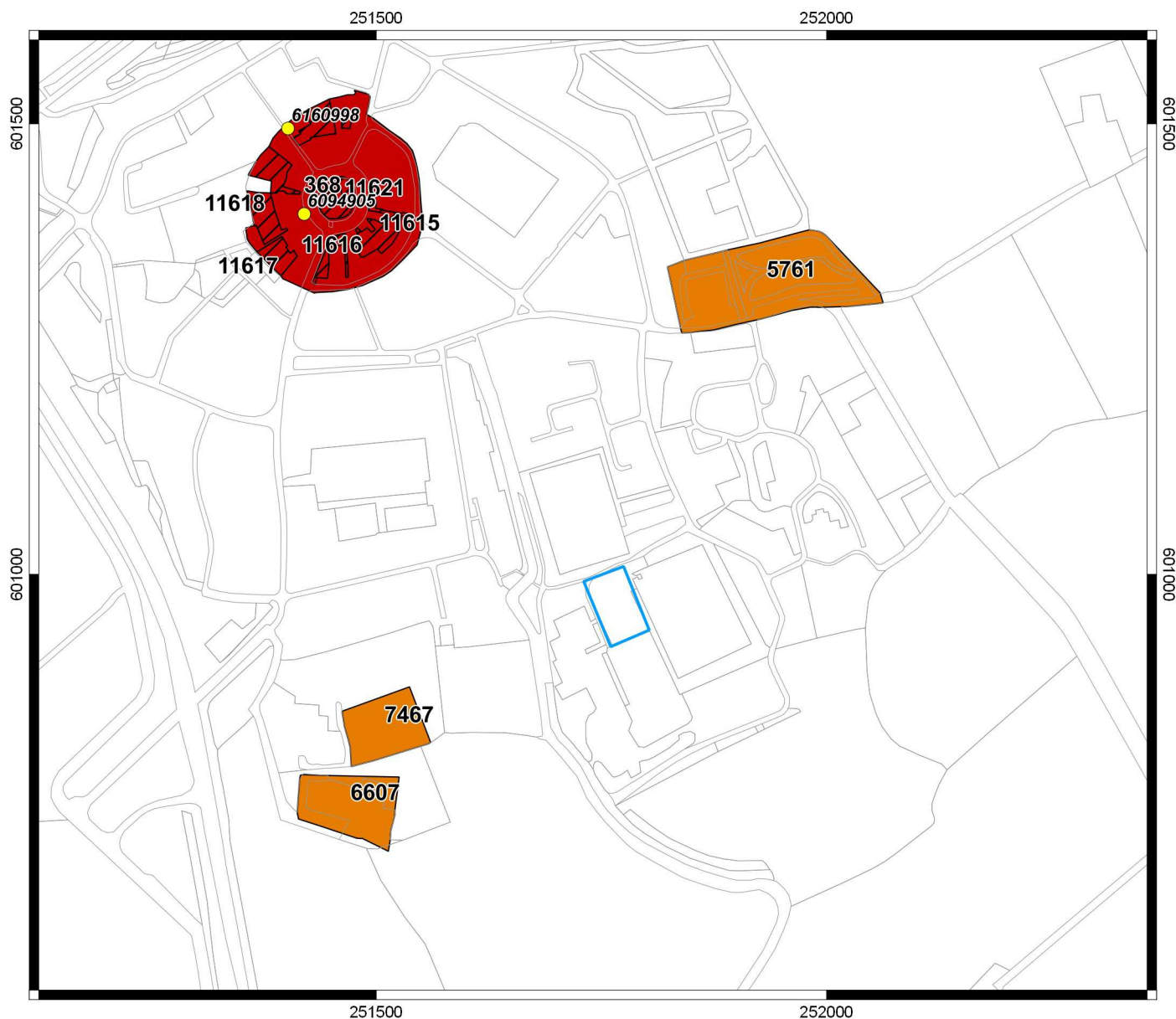
 +1,00 m NAP

 +1,50 m NAP en hoger

Bijlage 5 - Kaart archeologie

Sportcomplex Willem de Merodelaan te Spijk

Legenda

 Plangebied Willem de Merodelaan

 vondstlocaties

AMK-terreinen

 Terrein van archeologische waarde

 Terrein van hoge archeologische waarde

 Terrein van zeer hoge archeologische waarde

 Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

